

Modranka karpatská, *Bielzia coerulans* (M. Bielz, 1851), historie známého výskytu a rozšíření na území České republiky (*Mollusca: Limacidae*)

František Hanák - Jiří J. Hudeček - Michal Horsák

Bielzia coerulans (M. Bielz, 1851), history of known occurrence and spreading in territory of the Czech Republic (*Mollusca: Limacidae*). - Čas. Slez. Muz. Opava (A), 51: 172-178, 2002.

A b s t r a c t: *Bielzia coerulans* as Carpathian element is spread in territory of the Czech Republic (Fig. 1). The spreading has already been partly (for Czech Carpathian Mountains) processed, incompletely, historical aspects also evaluated incompletely. That all is the content of this work including filing of evidence material.

K e y w o r d s: *Bielzia coerulans*, history of known occurrence, spreading, Sudeten, Carpathian Mountains, Czech Republic

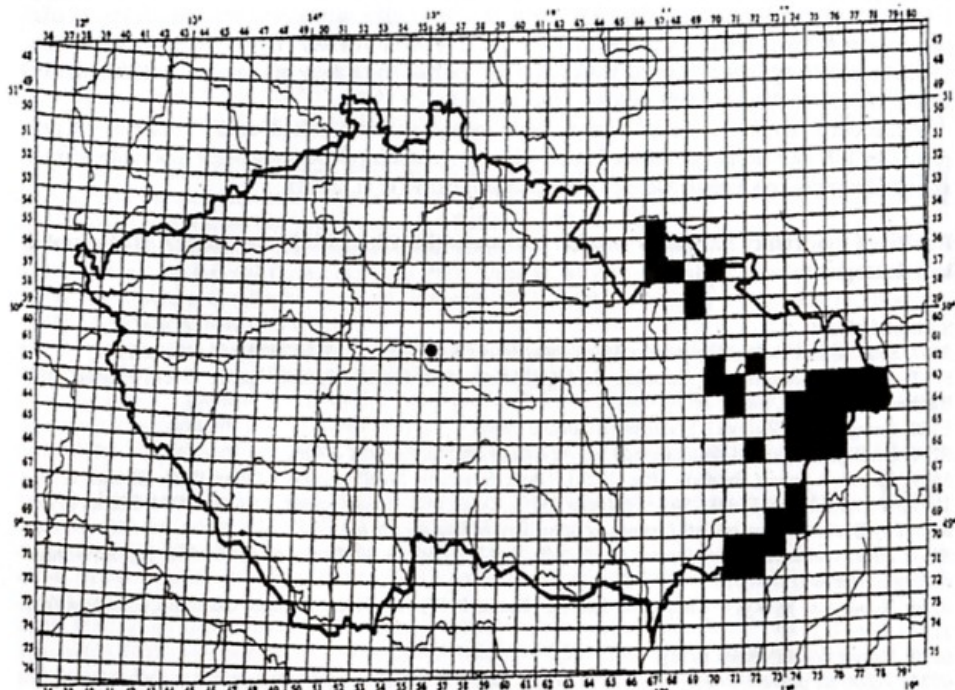
Úvod

Podrobná znalost rozšíření jednotlivých organismů je naprosto nezbytná pro potřeby ochrany přírody včetně informací o uložení fyzického dokladového materiálu. Obě otázky jsou řešeny v této práci u druhu *Bielzia coerulans* (M. Bielz, 1851). Morava je hranicí mezi oblastí Karpat a Českým masívem, kde leží západní hranice rozšíření tohoto druhu (Kroupa 1986). Areálem jeho rozšíření je celá oblast Karpat a přilehlých částí jižního Polska a severního Maďarska (Ložek 1956, Flasar 1986, Teyrovský 1957). Modranka karpatská obývá horské lesy všeho typu a zasahuje i nad horní hranici lesa až do subalpínského a alpínského pásma (Wiktor 1973). U nás představuje tento slimák lesní prvek smíšených porostů, petrofilní, k chemickým podkladům indifferntní, žijící v nadmořských výškách 500 až 1300 m (Mácha in litt., b). Tento nahý plž upřednostňuje vlhká až středně vlhká místa, s oblibou se vyskytuje pod kůrou padlých kmenů a velmi často starých pařezů. Zpravidla nevyklézá na kmeny stromů a pohybuje se po zemi nebo ve spadném listí. Do oblastí Jeseníků zasahuje nejzápadněji jako karpatský element (Ložek 1954). Komplexní zpracování známého rozšíření druhu na našem území dosud chybělo s výjimkou dat z českých Karpat, které zahrnul do své práce Lisický (1991).

Modranka karpatská je známá jako naprosto typický a nezaměnitelný plž, především díky svému nápadnému sytě modrému zbarvení, které může varírovat od světle šedé s modrým nebo nazelenalým nádechem až po téměř černé. Mnohem menší povědomí je už o tom, že toto definitivní zbarvení získává tento slimák až v průběhu své ontogeneze. Mladí jedinci, maximálně do velikosti 6 cm, jsou zcela odlišně zbarvení, a proto bývají běžně považováni za jiné druhy. Jejich barva je olivově hnědá, v zadní části těla probíhají po stranách dva černohnědé, ostře ohraničené pruhy a v zadní polovině štítu mohou být dva většinou málo výrazné tmavé proužky. Celkovou nepodobnost s dospělými jedinci dále zvyšuje přítomnost výrazného kýlu v zadní třetině těla. Vybarvovací proces, kterým vzniká modré zbarvení, začíná na zadní části těla a pomalu pokračuje směrem k hlavě, takže v tomto stádiu se dají nalézt nejrůznější přechodné formy.

Metodika

V předložené práci je postupováno klasickým podáním faktografie, co možná nejúplněji, včetně excerpce pramenů, literatury a sbírkových fondů. Lisického (1991) zpracování rozšíření modranky karpatské je kartografické a v textu jsou shrnuty údaje o čtvercích síťového mapování, odkazy na sběratele a sbírky. Tak je obsažena celá oblast českého Slezska a území Moravy. Některé čtverce, uvedené Lisickým (1991), zahrnujeme do mapy (obr.1), v textu je tedy necitujeme. Použité zkratky: SMO - Slezské zemské muzeum Opava, PŘFMU - Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity Brno, NM - Národní muzeum Praha.

Obr. 1. Rozšíření modranky karpatské, *Bielzia coerulea*, na území České republiky (stav mezi rokem 1847 až koncem 20. století).

Fig. 1. Spreading of *Bielzia coerulea* in territory of the Czech Republic (situation between 1847 and the end of the 20th century).

Historie známého výskytu modranky karpatské, *Bielzia coerulea* (M. Bielz, 1851), na území České republiky

G. von Frauenfeld a F. D. Heynemann (1864) popsali ze sběrů učiněných již v letech 1847 až 1850 v okolí Hostýna u Bystřice pod Hostýnem a ze sběru živých jedinců od A. Schwaba z pohorí přiléhajících k městu Místku samostatný druh pojmenovaný na počest sběratele „*Limax Schwabi* von Frauenfeld“. Nalezení jedinci byli původně pokládáni za formu druhu *Limax maximus* (cf. Hudec 1957). Počet lokalit v moravkoslezské části Karpat byl rozšířen Schirmerem (1882) a Uličným (1882, 1889, 1896). Ve školním roce 1901/1902 zařadil V. Zavadil slimáka modrého ze sběrů F. J. Smyčky (asi z Lysé hory, 30.6.1900) do sbírek českého gymnázia v Moravské Ostravě (Zavadil 1902, Lelek 1905). Pracovní skupina prof. J. Kratochvíla našla druh v roce

1950 v Moravskoslezských Beskydech (Kempný 1951). Od té doby je odtud uváděna jako velmi hojná (Brabenc 1954, Ložek 1955). Jako nejzápadnější místo původního výskytu modranky karpatské je udáván Králický Sněžník (Uličný 1896, Pelíšek 1930, Büttner & Pax 1937), kde byl výskyt potvrzen i nálezy na polské straně (Wiktor 1973). Její výskyt byl znám i v Hrubém Jeseníku (Müller 1893, Pax 1921).

Ložek (1948b) předpokládal její výskyt i v Čechách, přestože nebyla nalezena ani v Krkonoších (Duda 1876, Brabenc 1969), v Orlických horách a v Podorlicku (Ložek 1949a, Brabenc 1958a,b, 1977). Nález v Čechách u Uhlířských Janovic (6156) na Kutnohorsku, 30.7.1955, je pokládán za důsledek zavlečení v hlíně s lesnickými sazenicemi (Rezek 1957). Původní výskyt v této oblasti je z hlediska ekologických nároků tohoto plže naprosto nepravděpodobný (Ložek pers. comm.). Po 2. světové válce byl její výskyt v Hrubém Jeseníku nově ověřen (Ložek 1948a, 1949b) a začala být pokládána za daleko hojnější, než se do té doby předpokládalo (Martinovský 1963). Nalezena byla i v Rychlebských horách (Brabenc 1954).

Vzhledem k tomu, že pouze nejzápadnější výskyt v rámci celého areálu rozšíření i České republiky leží na historické hranici Čech a Moravy, je u nás původní rozšíření modranky karpatské vztaženo pouze k území Moravy a Slezska (Juříčková et al. 2001).

Rozšíření modranky karpatské, *Bielzia coerulans* (M. Bielz, 1851), na území České republiky - faktografie

Sudetská oblast

5567, 5667: Údolí Hoštického potoka, Rychlebské hory (50°24'06" N, 16°56'29" E) [Brabenc 1954].

5767: Králický Sněžník, leg. Schmidt, Seidel, (Uličný 1896, Hudec 1950a,b, Ložek 1949b, Pelíšek 1930, Büttner & Pax 1937, Rezek 1957).

5768: Černý důl, ze Žulové k hranicím (Brabenc 1954).

5770: Ondřejovice, sz. od kostela osady Rejvíz (Mácha & Martinovský 1968).

5869: Desná v pohorí Pradědu (Pax 1921). Okolí Švýčárny (Wolfesgrund, Müller 1893, Büttner & Pax 1937). Velká Kotlina, Divoká Desná (Mácha 1970). Divoký důl, Česnekový důl (Ložek 1954, Mácha in litt., a). Svahy Borové doliny od ústí Desné k vodopádům (Mácha in litt., a).

5969: Jelení studánka, Hrubý Jeseník (50°02'10" N, 17°11'39" E), 1250 m n. m., 21.6.1966, leg. E. Wohlge-muth a F. Hanák (PřFMU).

6156: Nepůvodní výskyt u Uhlířských Janovic (Rezek 1957). V příložené mapce označeno kolečkem (obr. 1).

6270: Jívová, údolí (Mácha 1976).

6272: Rokle na pravém svahu Něžčinského potoka, záp. od Spálova, Nízký Jeseník, 28.7.1963, leg. Mácha (SMO, Z 23/87, Mácha 1985). Údolí sev. od Radešky, kat. úz. Spálov, Nízký Jeseník, 4.7.1963, leg. Mácha (SMO, Z 23/87, Mácha 1985).

6370: Údolí řeky Bystřice u Smilova, Nízký Jeseník, 29.5.1966, leg. J. Brabenc (NM, 166/1974). Hluboké údolí vých. od Hluboček (Mácha 1976).

6371: Údolí potoka Loučka vých. od Slavkova, Nízký Jeseník, 12.7.1963 (SMO, Z 23/87, Mácha 1985).

Karpatská oblast

6375: Hukvaldy, zřícenina hradu, velmi hojně (Uličný 1889, 1896). Palkovice, PR Palkovické hůrky, 20.9.2001, leg. M. Horsák.

6376: Místek a pohoří v okolí (spíše širší okolí), leg. Schwab (Místek), leg. Clessin (Ochsenfurth) [von Frauenfeld & Heynemann 1864, Uličný 1889, Hudec 1957].

6377: Údolí potoka Velký Lipový u Morávky (Brabenc 1954).

6378: Údolí potoka od Malého Stožku do Nýdku (Brabenc 1954, Mácha in litt., b). Úsek Kolibiska (Brabenc 1954, Mácha in litt., b). Jižní svah Velké Čantoryje (Brabenc 1954). Mokřina v bukovém lese pod Velkou Čantoryjí (Mácha in litt., b). Údolí Skalka, horní úsek od „Horáka“ pod Malý Polom (Trojačka, Brabenc 1954, Mácha in litt., b).

6471: Jezernické údolí u Lipníku n. Bečvou (Brabenc 1954, Mácha & Martinovský 1968).

6474: Červený kámen u Štramberku (Brabenc 1954). Dlouhá a Kamenárka (Brabenc 1954, Mácha in litt., b). Starý lom pod Palouchem mezi Velkým Javorníkem a Dlouhou (Brabenc 1954). Dlouhá (Mácha in litt., b). Mořkov, les na hřebenu kopce Huštýn, 9.8.1997, leg. M. Horsák.

- 6475:** Frenštát p. Radhoštěm (Uličný 1889). Velký Javorník nad Frenštátem (Brabeneč 1952, 1954). Údolí mezi Nořčích horou a Velkou Stolovou (Brabeneč 1954, Mácha in litt., b).
- 6476:** Údolí potoka Jatný pod Lysou horou (Brabeneč 1954). Pod vrcholem Lysé hory (Brabeneč 1954). Údolí Řečice nad ústím potoka Jatný (Brabeneč 1954). Lysá hora (Zavadil 1902). Údolí Mazáku (Brabeneč 1954). Záp. svah Bukovina - Čertův Mlýn (Brabeneč 1954, Mácha in litt., b). Záp. a vých. svah Kněhyně (Brabeneč 1954, Mácha in litt., b). Prales na jv. svahu Trávného (Mácha in litt., b). Trávný, záp. od Kozlanky (Mácha in litt., b). Levý přítok potoka Trávný v pralesní části (Mácha in litt., b). Smrk, údolí potoka nad osadou Břestový, 23.7.1985, leg. Mácha (SMO, Z 23/87). Prales pod již. vrcholem Smrku, 23.7.1985, leg. Mácha (SMO, Z 23/87). Ostravice, NPR Mazák (jihozápadní svah Lysé hory), 26.8.2000, leg. M. Horskák. Ostravice, údolí potoka Jatný 0,5 km od kóty Řehůc, 26.8.2000, leg. M. Horskák. Ostravice, PR Smrk (jihovýchodní svah Smrku), 26.8.2000, leg. M. Horskák.
- 6477:** Prales na již. svahu Trávného, 27.7.1969 (SMO, Z 23/87, Macha 1985). Mionší u Horní Lomné, praes na svahu potoka Mionší (Mácha in litt., b). Údolí Burkov u Horní Lomné (Brabeneč 1954, Mácha in litt., b). Horní Lomná, NPR Mionší (les 0,5 km severozápadně pod Velkou Polanou), 27.8.2000, leg. M. Horskák. Horní Lomná, PR Velký Polom (prameniště průsak 200 m severozápadně pod vrcholem), 3.8.2001, leg. M. Horskák.
- 6478:** Údolí Úplaz u Horní Lomné (Brabeneč 1954). Horní Lomná, 7.6.1998 (J. Ševčík in verb.). Horní Lomná, NPR Mionší (údolí Menšího potoka v NPR), 29.8.1998, 27.8.2000, leg. M. Horskák. Horní Lomná, NPR Mionší (jihovýchodní část pod Úplazem), 14.7.2001, leg. M. Horskák.
- 6574:** Rožnov p. Radhoštěm, hory Beskyd (Uličný 1882).
- 6575:** Údolí sev. od Benešek (Ložek & Mácha 1957). Údolí sz. od Vysoké do osady Mšadla (Ložek & Mácha 1957). Údolí potoka Černíku ku Kladnaté (Brabeneč 1954, Mácha in litt., c). Okolí Pustevn (Brabeneč 1954). SPR Radhošť (Mácha 1987a).
- 6576:** Maxova nádrž pod Beskydem a nejbližší okolí, kat. úz. Salajka (Mácha in litt., b). Paseka u Dolní Němčanky u Starých Hamrů (Brabeneč 1954, Mácha in litt., b).
- 6672:** Bystřice p. Hostýnem, okolí Hostýna (von Frauenfeld & Heynemann 1864, Uličný 1882, Hudec 1957). Bystřice p. Hostýnem, PR Obřany (Ložek 1953).
- 6674:** Údolí Bystřičky po samotu u „Vaculů“ (Ložek & Mácha 1957). Vsetín, vrchol kopce Cáb, 1.7.1999, leg. M. Horskák.
- 6675:** Nový Hrozenkov, hory Beskyd (Uličný 1882). Prales Razula pod Lemešnou (Ložek & Mácha 1957). Údolí Dynčák sev. od Lemešné (Ložek & Mácha 1957).
- 6676:** Papajské sedlo u Velkého Javorníku, Javorníky (Hudec 1956).
- 6874:** Nedašova Lhota, západní zdrojnice údolí I km východně od kóty Ploštiny, 12.8.1999, leg. M. Horskák & V. Ložek.
- 6973:** Pítný, lesy v okolí Pítna (Frankenberger 1912). Pítný, údolí horního toku Dolní Olšavy (Hudec 1955). Pítný, údolí Vlčího potoka nad l. pravostranným přítokem, 16.8.2001, leg. M. Horskák & V. Ložek.
- 6974:** Svatý Štěpán, první pravostranný přítok Vlárý za obcí, 21.5.1999, leg. M. Horskák. Nedašov, Cigán (vrchol), 11.8.2000, leg. M. Horskák & V. Ložek.
- 7071:** Horní Němčí, potůček v lese Hrabina na sv. svahu kóty Lesná (Hudec 1955). Horní Němčí, Horní kopec (prameniště pod loukou za lesem), 15.5.1998, leg. M. Horskák. Korytná, poleší Kadlečkova, 15.8.1999, leg. M. Horskák & V. Ložek.
- 7072:** Strání, Klanečnice (před obcí), 10.7.1998, leg. M. Horskák. Strání, údolí potůčku v lese I km západně od PR Záhumenice, 10.7.1998, leg. M. Horskák. Lopeník, závěr levostranné zdrojnice Zlatého potoka (pod Velkým Lopeníkem), 6.8.2000, leg. M. Horskák & V. Ložek. Březová, bučina 100 m ssz. pod vrcholem Velkého Lopeníku, 15.8.2001, leg. M. Horskák & V. Ložek. Březová, jasanový porost 200 m sv. pod vrcholem Malého Lopeníku, 15.8.2001, leg. M. Horskák & V. Ložek.
- 7073:** Žitková, sedlo mezi Ochozem a Hradiskem, 13.8.2001, leg. M. Horskák & V. Ložek. Žitková, lesní sesuv na již. svahu rozsochy jv. Ochozu, 13.8.2001, leg. M. Horskák & V. Ložek. Starý Hrozenkov, vrchol kopce Žár, 20.8.2001, leg. M. Horskák & V. Ložek.
- 7171:** Vápenky, údolí Veličky nad Hubertovou boudou (pod začátek NPR Javořina), 12.7.1998, leg. M. Horskák. Vápenky, údolí Veličky pod Hubertovou boudou (na svahu Velké Javořiny), 12.7.1998, leg. M. Horskák. Vápenky, Kamenná buda na severním svahu Velké Javořiny, 25.7.1998, leg. M. Horskák & V. Ložek. Vápenky, údolí Veličky na svahu Velké Javořiny, 20.5.2000 (Horal 2000).
- 7172:** Strání, NPR Javořina (Hudec 1955). Vápenky, sut' na levém břehu a praes nad pramenem Veličky v NPR Javořina, 10.6.2000, leg. M. Horskák J. Hlaváč. Vápenky, NPR Javořina (širší okolí pramene Veličky), 3.7.2001, leg. M. Horskák. Vápenky, NPR Javořina (jasenina ve střední části), 4.7.2001, leg. M. Horskák.

Souhrn

Práce podává ucelený pohled na rozšíření modranky karpatské, *Bielzia coerulans* (M. Bielz, 1851), na území České republiky, a to v historické chronologii od roku 1847 (prvé nálezy v okolí Bystřice p. Hostýnem) až do konce 20. století. Nadále lze předpokládat objevy dalších lokalit v oblasti nižších pahorkatin. Zde druh zasahoval až k Hukvaldům a k Místku. Dá se očekávat i podstatné zpřesnění znalostí v sudetské části, kde byla dosud modranka karpatská nalezena v Rychlebských horách, v oblasti Králického Sněžníku, v Hrubém Jeseníku a v Oderských vrších. Druh byl popsán z materiálu, sebraného v karpatské části v 1. polovině 19. století, popis ale postrádal hodnotu priority.

Poděkování

Autoři děkují Mgr. B. Benešovi (Slezské zemské muzeum Opava), Mgr. K. Neumanové (Národní muzeum Praha) a RNDr. J. Ševčíkovi, Ph.D. (Matičnické gymnázium Moravská Ostrava) za doplnění údajů o výskytu a rozšíření modranky karpatské.

Literatura

- Brabeneč J. (1952): *Laciniaria moravica* sp. n. - nový plž z čeledi *Clausiliidae*. - Věst. Čs. Spol. Zool., 16: 23-31.
- (1954): Malakozoologický výzkum Slezska a některých částí Západních Karpat. - Přírodověd. Sbor. Ostrav. Kraje, 14: 428-469.
- (1958a): Výzkum měkkýší fauny Orlických hor. - Práce Kraj. Muz. v Hradci Králové, ser. A, 1: 17-40.
- (1958b): Malakozoologický výzkum povodí řeky Moravice. - Přírodověd. Sbor. Ostrav. Kraje, 19: 484-501.
- (1969): Výzkum měkkýšů Krkonošského národního parku. III. část. Měkkýší fauna Rýchor. - Opera Corcontica, 6: 77-83.
- (1977): Zvířena. 9. 9. 1. Měkkýši. - Příroda Orlických hor a Podorlicka: 427-442.
- Büttner K. & Pax F. (1937): Die Molluskenfauna des Glatzer Schneeberges. - Beitr. Biol. Glatzer Schneeberges, 1937 (3): 346-362.
- Duda L. (1876): Měkkýši Krkonoš a hor Jizerských. - Vesmír, 5: 254-257, 266-268.
- Flasar I. (1986): Recent molluscs of the Little Carpathians. In: Nosek J. (ed.): The soil Fauna of the L. C., pp. 131-181, Slovak Acad. of Sciences, Bratislava.
- Frauenberger Z. (1912): Malakozoologický výzkum okolí Luhačovic. - Příroda, 10: 189.
- Frauenfeld G. von & Heynemann F. D. (1864): Zoologische Miscellen. III. *Limax* (*Schwabi* v. Frfld.). - Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien, 14: 681-684.
- Horal D. (2000): Jarní terénní ornitologická sešlost JMP ČSO - Bílé Karpaty 19.-21.5.2000. - Crex, 16: 126-1247.
- Hudec V. (1950a): Příspěvek k poznání malakozoologické fauny v Nížkém a Hrubém Jeseníku. - Přírodověd. Sbor. Ostrav. Kraje, 9: 275-276.
- (1950b): Plži čeledi *Arionidae* a *Limacidae* v Nížkém Jeseníku. - Přírodověd. Sbor. Ostrav. Kraje, 11: 107-108.
- (1955): Zpráva o malakozoologickém průzkumu státních přírodních rezervací a některých dalších lokalit v Bílých Karpatech. - Ochrana přírody, 10: 225-233.
- (1956): Měkkýši jihovýchodní části Javorníků. - Přírodověd. Sbor. Ostrav. Kraje, 17: 390-396.
- (1957): Kritické poznámky k údajům o malakofauně Moravy. - Práce Brněn. Zák. ČSAV, 29: 352-368.
- Juříčková L., Horsák M. & Beran L. (2001): Check-list of the molluscs (*Mollusca*) of the Czech Republic. - Acta Soc. Zool. Bohem., 65: 25-40.
- Kempný L. (1951): Souborná zpráva o průzkumech zoologické pracovní skupiny prof. dr. J. Kratochvíla z Brna v r. 1950. - Přírodověd. Sbor. Ostrav. Kraje, 12.
- Kroupa O. (1986): Modranka karpatská. - Věda a Život, 6: 432.
- Lelek J. (1905): 6. Sbírký přírodopisné, pp. 40-41. - Výroční zpráva čes. soukr. vyššího gymn. v Mor. Ostravě za školní rok 1904-5, 56 pp., Nákl. vl., Moravská Ostrava.
- Lisický M. J. (1991): *Mollusca* Slovenska, 341 pp., Veda, vyd. SAV, Bratislava.

- L o ž e k V. (1948a): Českoslovenští měkkýši. - Příroda, 40: 124-128.
- (1948b): Prodróm českých měkkýšů, 177 p., Maticе česká, Orbis, Praha.
- (1949a): Malakozoologické výzkumy v Sudetském mezihoří. - Hortus Sanitatis, 2: 1-5.
- (1949b): Kritický přehled československých měkkýšů. - Sbor. Nár. Muz. Praha, 5 B: 1-43.
- (1953): Návrh na zřízení rezervace Obrány v Hostýnských horách. - Ochr. přírody, 8: 132-133.
- (1954): Měkkýši Hrubého Jeseníku. - Přírodověd. Sbor. Ostrav. Kraje, 15: 16-65.
- (1955): Malakozoologický výzkum Ostravska v roce 1953. - Anthropolozikum, 4: 269-284.
- (1956): Klíč československých měkkýšů. SAV, Bratislava, 437 pp.
- & M á c h a S. (1957): Nástin malakozoologických poměrů Vsetínských vrchů. - Přírodověd. Sbor. Ostrav. Kraje, 18: 342-356.
- M á c h a S. (1970): Malakozoologické poměry chráněné jesenické oblasti. - Campanula, 1: 25-27.
- (in litt., a): Měkkýši horního úseku povodí Divoké Desné. KSPPOP, 1975, 42 pp., Ostrava.
- (1976): Měkkýši Oderských vrchů. - Čas. Slez. Muz. Opava (A), 25: 153-177.
- (in litt., b): Měkkýší fauna pod vlivem změn v Moravskoslezských Beskydech. ÚEPK ČSAV, 1984, 13 pp., Ostrava.
- (1985): Katalog sbírky měkkýšů Slezského muzea (*Mollusca*). Katalogy sbírek muzeí Severomoravského kraje, 80 pp., Slez. Muz., Opava.
- (1987a): Měkkýší fauna pod vlivem změn v Moravskoslezských Beskydech. - Čas. Slez. Muz. Opava (A), 36: 241-260.
- (in litt., c): Zpráva o výsledku malakozoologického výzkumu na území CHKO Beskydy na základě výjimky udělené Ministerstvem kultury ČSR ze dne 9.10.1985 pod čís. 14.135/85-VI/2. Slez. Muz., 1987b, nestr., Opava.
- & M a r t i n o v s k ý J. (1968): Nové poznatky o rozšíření a ekologii plže *Pseudalinda (P.) riloensis moravica* Brabeneč, 1952. - Přírodověd. Sbor. Ostrav. Muz., 24: 185-194.
- M a r t i n o v s k ý J. (1963): Hlemýžď *Trichia villosula* (Rossmässler, 1838) v Hrubém Jeseníku. - Zpr. Vlastivěd. Úst. Olomouc, č. 108: 18-19.
- M ü l l e r G. O. (1893): *Limax Schwabi* in Deutschland. - Nachrichtenblatt Deutsch. Malakozool. Gesell., 25: 97-199.
- P a x F. (1921): Die Tierwelt Schlesiens, 545 pp., G. Fischer Verlag, Jena.
- P e l í š e k R. (1930): Měkkýši olomoucké župy žijící mimo vodu. In: Č e r n ý N. & P e l í š e k R. (eds.): Vlastivěda střední a severní Moravy. Díl I., pp. 306-315, Vyd. Učitel. jednoty v župě olomoucké, Kroměříž.
- R e z e k F. (1957): Slimák modranka karpatská (*Bielzia coeruleans* Bielz) nalezen ve středních Čechách. - Živa, 5: 143.
- S c h i r m e r W. (1882): Heimatkunde des Herzogthumes Schlesiens, 64 pp., Verlag von W. Fröhlich, Bielitz.
- T e y r o v s k ý V. (1957): Zoogeografie. Učební texty vys. škol, 240 pp., SPN, Praha.
- U l i ř e n ý J. (1882): Beitrag zur Kenntnis der Molluskenfauna von Mähren. - Verh. Nat. Ver. Brünn, 20: 155-172.
- (1889): Zweiter Beitrag zur Kenntnis der Mollusken von Mähren. - Verh. Nat. Ver. Brünn, 27: 37-53.
- (1896): Příspěvek ku poznání rozlohy plžů na Moravě, pp. 3-27. In: XIX. Progr. c. k. stát. gymn. v Třebíči vydaný ředitelem na konci škol. roku 1895-96, 62 pp., Nákl. c. k. gymn., Třebíč.
- W i k t o r A. (1973): Die Nacktschnecken Polens. *Arionidae*, *Milacidae*, *Limacidae* (*Gastropoda*, *Stylomatophora*). 182 pp., Monografie fauny Polski 1, Warszawa/Kraków.
- Z a v a d í l V. (1902): 7. Sbírky pro přírodopis, pp. 62-64. In: Pátá roční zpráva čes. reál. gymn. c. a k. Františka Josefa I. v Moravské Ostravě za škol. rok 1901-1902, 90 pp., Nákl. vl., Mor. Ostrava.

Summary

The work presents complete look at spreading of *Bielzia coeruleans* (M. Bielz, 1851) on the territory of the Czech Republic, in particular in historical chronology from 1847 (first findings in surroundings of Bystřice pod Hostýnem) up to the end of the 20th century. Further on, it is possible to expect discoveries of another localities in areas with lower hills. Here, the species spreading reached up to Hukvaldy and Frýdek-Místek. It is possible to expect a substantial improvement of accuracy of knowledge in Sudeten part, where *Bielzia coeruleans* was found in the Rychlebské hory Mountains, in the Králický Sněžník area, in the Hrubý Jeseník Mountains and in the

Oderské vrchy Hills. The species was described from material collected in the Carpathian part in the 1st half of the 19th century, but the description missed the value of priority.

Adresy autorů: dr. František H a n á k, Muzeum Komenského, Moravská ornitologická stanice,
Horní nám. 1, 751 52 Přerov, e-mail: frantisek.hanak@worldonline.cz
Jiří J. H u d e ě k, Hraniční 230, 742 83 Klimkovice
dr. Michal H o r s á k, Frýdlantská 1231, 73801 Frýdek-Místek,
e-mail: horsak@sci.muni.cz, horsak@post.cz

Nové knihy

Čas. Slez. Muz. Opava (A), 51: 178, 2002

J. V í t e k: *Příroda bez hranic - přhraniční krajinou od Jizerských hor po Beskydy*. 152 str., OFTIS s.r.o., Ústí nad Orlicí, 2001. ISBN 80-86042-47-2.

Za rok po vydání publikace „Krajinou severovýchodních Čech“, recenzované i v Časopise Slezského zemského muzea (A, 49, 3, str. 258) v Opavě, vydává bezesporu nejlepší znalec skalních tvarů České republiky doc. dr. Jan Vítek druhou obdobnou publikací. Jejím účelem, jak sám autor říká, je poukázat na některé přírodní zajímavosti krajiny provázející obě strany státní hranice s Polskem a částečně i Slovenskem od Jizerských hor po Beskydy, tedy prakticky od Liberce po Čadci. Po dvou úvodních statích Jan Vítek v 69 stručných kapitolách popisuje turisticky atraktivní, i když některé zatím méně známé lokality, a i větší území. V západní části popisované oblasti se soustřeďuje na pohraniční zónu, ve východní části, jak si to vyžaduje daná problematika, převážně na střední část Jeseníků a Beskyd.

I když vlastivědně zaměřená, na křídovém papíře vydaná publikace s černobílými a mnohými i překrásnými barevnými fotografiemi, psaná populárně-vědeckým slohem, přináší celou řadu vědeckých poznatků a postřehů. Uzavírá ji seznam použité literatury, místopisný rejstřík a přehledná mapka. Stanovené koncepci knihy a její náplní nelze prakticky téměř nic vytýkat. Myslím však, že se autor mohl v 10. kapitole „Jámy a kotle dávných ledovců“ blíže zmínit o pleistocenním zalednění Krkonoš. Rovněž stručné úvodní geologicko-geomorfologické charakteristiky jednotlivých oblastí by nebyly na škodu.

Recenzovaná publikace je velmi dobrá. Autorovi a nakladatelství OFTIS s.r.o. lze jen blahopřát.

Tadeáš C z u d e k